

apa

RESSORGIMENT

SUMARI

TEXT: El discurs del doctor Pi i Suñer. — Orientacions culturals de Catalunya — L'onze de setembre: 1714 - 1919. — Prosadors catalans: Joaquim Ruyra, per *Jeroni Zanné*. — Un gran pintor català: Miquel Viladrich, per *Ignotus*. — Festa de la Sardana: **, per *Teodor Banús*. — Als subscriptors de RESSORGIMENT. — Informació general de Catalunya. — L'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana: Nova Comissió Delegada: Premi August Pi i Suñer. — De l'idioma: L'ús del *doncs*, per *Melcior Cases*. — A l'Orfeó Català de Buenos Aires. — Apat en honor del doctor Pi i Suñer. — Dels catalans de Mendoza per *Corresponsal*. — Art Escènic, per *P. de R.* — Notícies.

GRAVATS: Doctor Leandre Cervera. — Miquel Viladrich. — Xanet de Balances — Retrat de la meua mare — L'àvia del sord. — La senyora de Pi i Suñer presidint el *lunch* amb què l'obsequia l'Orfeó Català de Buenos Aires: La mateixa entre un grup de personalitats invitades.

INSTITUT MUSICAL FONTOVA

Fundat el 15 d'abril de 1904 -- Subvencionat pel Govern Nacional

DIRECTOR

LLEÓ FONTOVA

PRIMER PREMI AMB LA MÉS ALTA DISTINCIÓ
DEL REIAL CONSERVATORI DE BRUSSEL·LES

FUNDADOR EN 1911 DE LA SOCIETAT ARGENTINA DE MÚSICA DE CAMBRA.

JOAN B. LLONCH

DIRECTOR - GERENT

COS DOCENT

LLEÓ FONTOVA, classes de quartet, de conjunt i coral; Baldomer Cantos, Carles Gómez, Isabel Corradi, Leticia Ciancio, professors de piano; Lleó Fontova, Domènec Garcia Silva, Carles Pessina, Filomena S. de Cantos, de violí; Edgard Gambuzzi, de viola; Ramon Villalara, de violoncel; Josep Rovira, de contrabaix; H. Baldassari, d'arpa; Rena Rossomando, de mandolina; Francesc Ramirez, de clarinet i flauta; Carles Pedrell, d'harmonia i composició; Josep M.ª Vázquez, de solfeig i teoria, de preparació especial per a les classes de música de l'Estat, d'Història i Estètica i Enciclopèdia musical; Isabel Corradi, Dina Escoubes, Dèlia Gotuzzo, de solfeig i teoria; Angela Beordi, auxiliar de les mateixes assignatures; Pere Cesari, Susagna S. de Pedrell, de cant; Alfonsina Storni, de declamació, recitat, literatura i art escènic.

Carrer CALLAO, 511.

UNIO TELEFÒNICA 438. LLIBERTAT

Carrer RIVADAVIA, 6887.

"SECCIÓ FLORES"

El més important de la República per sa excel·lent reglamentació i eficàcia ensenyança musical moderna i el més acreditat per sa administració model.

No té cap més sucursal en aquesta ciutat.

Preparació especial durant tot l'any per a rendir examen de professor en les escoles normals i primàries del "Consejo Nacional de Educación"

Exàmens generals per boles numerades

20 sucursals a províncies

ACLARACIÓ PER AL PÚBLIC

Aquesta institució, seguint com de costum els seus tradicionals i austers preceptes d'estricta singularització i especialització professional, no s'ha vinculat mai a cap INSTITUTO DE CORTE Y CONFECCION.

RESSORGIMENT

ANY IV.

BUENOS AIRES, SETEMBRE de 1919

NÚM. 38

El discurs del doctor Pi i Suñer

Sigu'ns permès, avui, escriure uns mots de comentari al discurs pronunciat pel diputat nacionalista català, doctor August Pi i Suñer davant els catalans de Buenos Aires en l'apat que la colònia li oferí el propassat dia 7.

No havem de repetir el concepte altament honorós que ens mereix aquest il·lustre compatriota, honor i glòria de Catalunya, per la seva intel·ligència privilegiada com a home de ciència. Havem de precindir avui, en parlar del doctor Pi, del gran savi, del fisiòleg preclar, per a ocupar-nos, únicament i estricta, del capdavanter polític, del diputat, del nacionalista català.

En aquest sentit confessem que el doctor Pi i Suñer no ha pogut convence'ns amb les afirmacions nacionalistes de la seva oració. I no solament no ens ha convençut, sinó que en alguna de les seves definicions ideològiques ens havem sentit contràriament oposats al seu punt d'obir.

Nosaltres assistírem a l'acte convençuts de què oïríem la relació, per boca d'un dels diputats catalans que ha intervingut d'una manera eficaç i decidida a la confecció de l'estatut d'autonomia presentat al govern de l'estat espanyol, del procés de la qüestió catalana i ens assabentaria, ensems, dels motius que determinaren la cessació del moviment i de les possibilitats de que aquest fóra reprès aviat amb més o menys probabilitat d'èxit. Tot això creïem sentir — donant-ho ja per descomptat — i ens n'havíem entusiasmat amb la sola suposança, puix que els catalans residenciats a aquesta part de mon, tenim fam de saber la veritat de l'acorregut a Catalunya i a Espanya, quan ja ens havien assegurat els nostres polítics, la obtenció de l'autonomia com cosa imminent dintre d'un plaç que ja ha terminat de fa molts mesos.

Què més lògic doncs que creure'ns corresponsos en el nostre desig, havent-nos de parlar un diputat català de significació nacionalista?

Però heu's-aquí que no solament no se'ns parlà del plet de la llibertat de Catalunya, sinó que el doctor Pi, en el seu discurs, tingué frases crues i enèrgiques de reprovació d'un dels sentiments predominants, avui dia, dintre el nacionalis-

me català i que constitueix la base de l'actuació dels que, trobant-nos fora de la pàtria, lluitem per Catalunya i coopecem a la seva lliberació per mitjà de tot ço positiu que d'any ençà venim realitzant els catalans d'Amèrica. El sentiment que rebutjà el doctor Pi forma estat de consciència, unànime, entre els catalans allunyats de la pàtria, car fora d'ella s'apren més d'estimar-la i es constata amb major serenitat la injustícia que es comet amb ella en no consentir-li son lliure desenrotllament sota un règim democràtic de govern propi i sobirà.

El doctor Pi i Suñer en rebutjar, implacablement, aquest estat de consciència que és, avui, sentiment arrelat en el cor dels catalans que des d'Amèrica fan quelcom per Catalunya, no ha tingut la oportunitat ni l'habilitat política que a un home de la seva alçària devem exigir.

La sinceritat és una de les virtuts que nosaltres més apreciem i malgrat la declaració del doctor Pi en el preàmbul de la seva oració, nosaltres tenim dret a creure que el diputat per Figueres no ha estat sincer aquesta vegada. Nosaltres havíem vist sempre al doctor Pi i Suñer en un pla prominent de nacionalisme; nosaltres l'hem vist, adalera, treballar en l'obra constructiva de Catalunya per la seva emancipació. A les nostres oïdes ressonen encara aquelles paraules serenes i augustes pronunciades en el parlament espanyol en ocasió de discutir-se el missatge de la corona, quan dirigint-se a En Cambó, llavors ministre, l'acusà de diferir l'ideal de Catalunya per les conveniències polítiques del moment, afirmant, el doctor Pi i Suñer, el dret de la nostra pàtria a ésser lliure i reclamant la urgència en la dilucidació del problema català. No se'ns anirà de la pensa el gest del professor de fisiologia de la Universitat de Barcelona en iniciar, desde la càtedra, l'us de la llengua catalana per a dictar les lliçons. Tenim davant dels ulls un dels últims documents signats pel doctor Pi i Suñer, pocs dies abans d'embarcar-se cap aquí, en el qual, amb gran sinceritat patriòtica, reclama, per Catalunya, la hegemonia de la llengua dintre la Universitat autònoma. Ens referim al vot particular presentat pel doctor Pi en el projecte d'Autonomia universitària, contra la opinió de majoria que estableix

el castellà com oficial, poguent-se fer ús, però, del català i altres idiomes en determinats casos, com en les tesis doctorals, en les publicacions de la Universitat, etcètera. A aquesta limitació de facultats per al català hi oposà, el doctor Pi, l'oficialitat de la nostra llengua.

Tots aquests antecedents, d'indubtable catalanitat i de sà nacionalisme, ens donaven dret a creure que el doctor Pi i Suñer si no compartia aquest sentiment nostre que es fa incompatible amb tota mena de subjecció que no sigui voluntària i després de ésser sobirans dels nostres drets i atributs nacionals, — com a catalans, — almenys el respectaria i tindria la perspicàcia d'el·ludir parlar-ne que era ço que menys podíem esperar d'ell.

Aceptem que en altre lloc i ocasió i parlant a un auditori d'espanyols faci certes declaracions que les circumstàncies fan propícies, però entre nosaltres, entre catalans, son inoportunes i contraproduents les paraules que puguin ferir a un estat d'opinió col·lectiva malgrat aquest sentiment nacionalista no sigui compatible amb les idees polítiques de l'orador.

Els catalans d'Amèrica que formem majoria dintre la magnànima Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana de Barcelona, que enviem diners a l'Associació Catalana de Beneficència per als presos nacionalistes, que no el·ludim mai cap sacrifici d'ordre moral o material que la pàtria ens demani, volem, abans que tot i per damunt de tot, la llibertat de Catalunya; entenent per tal el fet de poder erigir-se, com ho fou en altre època, reina i senyora del seu patrimoni polític i espiritual. Nosaltres això ho considerem qüestió prèvia a tot altre pacte o intel·ligència. Primer l'estat català amb totes ses atribucions sobiranes; després pactar amb altres pobles, a federar-se, a agermanar-se — digui's com es vulgui — fins a constituir la gran confederació d'estats ibèrics i després a engroixir la Internacional. Aquest és el nostre ideal; aquests els nostres sentiments; aquesta la màxima aspiració nostra.

Suara acceptàvem l'autonomia, com aspiració mínima, perquè creïem que amb ella se'ns faria més obirador el dia de la lliberació completa. Ara, som dels que creuen que l'acceptació d'una concessió tal, significaria per Catalunya un retard en el camí de la sobirania integral. L'autonomia, tal com avui s'exerceix el go-

vern intern de Catalunya per la Mancomunitat, ja la tenim i ens l'havem donada nosaltres mateixos. El problema català ha deixat d'ésser autonòmic; estem abocats a un plet de sobirania front de l'estat espanyol.

Per tot ço expressat diem que és obra

dissolvent el tractar de combatre una modalitat viva i palpitant del nacionalisme català, en aquesta hora suprema en que totes les forces orgàniques de Catalunya estan posades al servei de ço que constitueix l'ideal de tot un poble.

Orientacions culturals de Catalunya

Organitzada per la Delegació a Buenos Aires de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, va efectuar-se una conferència interessantíssima en el saló La Argentina la vetlla del dimarts dia 2 del present mes, que anà a càrrec del distinguit home de ciència català i integèrrim nacionalista doctor Leandre Cervera.

Sota el tema: "Orientacions culturals de Catalunya" el doctor Cervera trobà avinentesa d'extendre's en llargs reonaments al volt del problema que avui en dia constitueix el daler més vehement de tots els bons catalans: l'obtenció de la sobirania en el govern de la pàtria nostra.

Sempre sota el punt d'obrir de la cultura el conferenciant exposà les qualitats i els defectes de les nostres institucions fent de cada una d'elles un anàlisi i deduint-ne els aventatges o prejudicis que aporten al moviment de redempció i de lliberació.

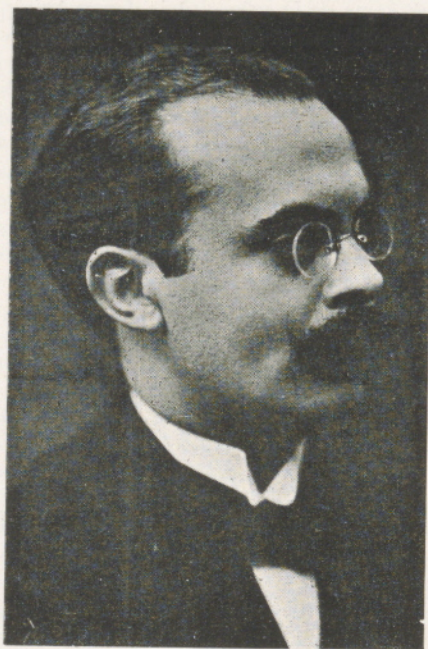
Establí un paral·lel entre l'obra realitzada per En Prat de la Riba de la Mancomunitat estant, i la d'En Folguera i Duràn amb l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Mentre en Prat entengué que l'edifici havia de començar-se pel cimbori, En Folguera i Duràn, altrement, creia que primer s'havien de posar, fermes, els fonaments. I malgrat aquesta contraposició dels dos mestres, l'obra d'un i altre s'identifica perquè ambdós tendien a una mateixa cosa, a una finalitat nacionalista idèntica, ço és: fer de Catalunya un poble a la moderna, apte, conscient i capacitat per als grans problemes de llibertat i de cultura que l'esdevenidor havia de confiar-li.

Referint-se al moviment de bolxeviquisme que fa sotragar els fonaments de la societat burgesa, digué que aquest moviment, malgrat n'arribin esquitxos a la nostra pàtria, mai no s'hi imposarà com a Rússia, a Hongria i altres països a on la propietat de la terra és privilegi exclusiu del potentat. No; a Catalunya no hi tindrà vida el bolxeviquisme perquè el pagès, la gent del camp, generalment, són propietaris de les terres que conreen, degut a lleis justes i equitatives que són patrimoni de la nostra peculiar idiosincràsia.

Hi ha un bolxevic rus, un bolxevic an-

dalús, però no hi pot haver un bolxevic català perquè la repartició de la terra a Catalunya és una cosa admirable, racional i democràtica. Heu's-aquí, doncs, un problema, per la solució del qual està afectada la humanitat, que la nostra pàtria té resolt desde fa segles.

Una de les més expressives demostracions de la cultura en l'individu, i en els pobles, la dona el grau de sinceritat que posen en els seus actes o en les seves paraules. Partint, doncs, d'aquest principi, el doctor Cervera és de parer que en el plet de la llibertat de Catalunya, i en tota cosa que a ella faci referència, no s'ha d'amagar mai la veritable finalitat. De vegades els interessos creats, fan que hom sigui hipòcrita en aqueix punt màxim del nostre patriotisme.

Doctor Leandre Cervera

Vosaltres, els catalans que viviu en terres americanes i no teniu lligams d'aqueixa mena; que viviu una vida molt més independent; que no haveu de témer el boicot de l'enemic, vosaltres haveu d'ésser sincers sempre en el que es refereix al problema català,—digué—: Vosaltres haveu de dir, sempre que se us interpeli al respecte, que el problema català és de lliberació, que volem viure la vida lliure

de Catalunya; que no volem que ens governin malament o bé sinó que deixin de governar-nos; que volem, en fi, un govern català únic i sobirà en els destins de Catalunya.

Terminà la brillant disertació el doctor Cervera, recomanant als catalans que són fora de la pàtria, que cooperin a l'obra general de reivindicació, singularitzant el seu prec per l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, institució cabdal de cultura popular, fogar del més auster patriotisme.

L'auditori, que era molt numerós, interrompé, vèries vegades, l'orador, amb grans picaments de mans i, en acabar, l'ovacionà llargament.

El president de la Delegació de la Protectora a Buenos Aires, senyor Joan B. Lluch, precedí al conferenciant amb paraules d'elogi per al doctor Cervera, i evocant el record d'altres eminents compatriotes que han donat una nota de distinció en els ànals artístics, científics i intel·lectuals de l'Argentina.

L'onze de setembre

1714 - 1919

Enguany fou també rememorada, pels catalans de Buenos Aires, la data atziaga de 1714 que senyalà en el llibre de la pàtria la pèrdua total dels privilegis.

Les entitats Casal Català i Orfeó Català de Buenos Aires enarboraren la bandera barrada, a mig pal, en senyal de dol.

El Casal celebrà demés, una vetllada patriòtica que es veié molt concorreguda, durant la qual s'inaugurà una reproducció de l'estàtua del valeros cabdill Rafel Casanova posant-se-li una corona de flors oferta per la secció infantil de l'Orfeó.

La secció de senyoretes del mateix Orfeó feu ofrena al Casal d'una nova bandera catalana per a ésser posada a la façana del seu estatge.

El president senyor J. Lleó-Nart pronuncià un discurs al·lusiú, i l'Orfeó Català, dirigit pel mestre Bosch, executà *El cant de la senyera*, *L'arbre sagrat*, *Per tu ploro* i *Els segadors* en mig de gran entusiasme de l'auditori que esclatà en forts aplaudiments.

Cooperar a l'obra patriòtica i pedagògica de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, és laborar per la causa de la cultura i de la llibertat de Catalunya. Inscriviu's-hi, catalans! Quota mínima trimestral, 2 \$.

Delegació a Buenos Aires: Callao 511.
Delegació a Mendoza: Francisco Cívita, 135.

Prosadors catalans

Joaquim Ruyra

Dins la renaixença de les lletres catalanes, la prosa ha seguit un moviment paral·lel a la poesia. Amb la magnificència de les esparees rítmiques, símbol del lirisme propi de totes les agrupacions naturals humanes, s'és acoblat un espandiment ufanós del llenguatge de la prosa. Altra solució no era possible dins una renaixença que havia d'abraçar, i avui ja n'hem assolit la plenitud, tots els ordes de l'intel·ligència.

Tinc una vera i profunda amor per la prosa literària. Hi ha dins ella una llibertat que gairebé mai no han assolit els poetes. El llenguatge, lliure d'artificis, per estètics i mirífics que puguin ésser, s'espandeix per la prosa a tall de corrent d'aigua que va extenent l'amplària a mesura que creix la seva vida i reclama un alvi més pregon i unes riberes més allunyades. En els llibres de prosa, de bella prosa, he gojat emocions més intenses i humanes que en els poemes de factura més perfecta i de contingut més espiritual.

Hi ha en la prosa catalana exemples dignes de comparança amb les proses modernes d'altres pobles que no han sospès llurs tasques creadores en el transcurs de les centúries. Esmentaré el nom del meu eminent amic En Josep Pin i Soler (de qui parlaré un altre dia, tan bon punt posseeixi certes dades que em manquen), novel·lador que té, dins les lletres catalanes, una importància semblant a la de Balzac dins les lletres franceses; esmentaré el nom d'En Joan Pons i Massaveu, el viril prosador de "Trescant per les serres", el poeta dels barris humils de la vella i enyorada Barcelona, l'exquisit autor de "La colla del carrer", i, sobre tot, de "L'auca de la Pepa", narració que enaigua els ulls; esmentaré el nom d'En Jaume Massó i Torrents, el cantaire de les altes muntanyes, d'aquells "Croquis Pirinencs" que son meravelles de suggestió; esmentaré el nom gloriós d'En Victor Català, revelador de tota la puixança del català modern, expansió d'un formidable esperit dramàtic... I acabaré amb el nom del mestre que dona lloc a aquestes ratlles: En Joaquim Ruyra.

El nom d'En Ruyra i, de retop, el seu llibre immortal: "Marines i Boscatges", evocuen en l'ànima meua la silueta d'un amic car i bonadós, ple d'afecciositats i d'agradoses recordances, i, a l'ensem, la visió constant d'una naturalesa de la qual en soc enamorat fervent: les lluminoses platges i els poètics boscos de La Selva, d'aquella encaixadora contrada catalana on semblen haver-s'hi acoblat el

cel de l'Hèlada i les més pures colors que té la natura i que solament amonstra als seus fills predilectes.

Hi ha entre "Marines i Boscatges" i la meua sensibilitat una relació íntima, tan estreta que ha arribat a ésser indestructible. És un cas psicològic d'explicació difícil. No sé si és obra sola de la puixança suggestionadora d'En Ruyra, o si hi pren part activa l'amor que sento per les terres i les aigües que, immòbils o mogudes, apareixen en les planes del seu llibre amb tota la poètica realitat de llur existència.

Car jo, amb goig ho confesso, soc un enamorat de les muntanyes i de la mar. M'encisen les cimalles solitàries, el silenci de les valls, els espadats, el dolç caient dels vessants, les veus perdudes que ningú no sap d'on venen i que s'ajunten i formen sinfonies misterioses, sense començ i sense fi. M'encisa la mar, amb les seves serenors d'aigües de colors canviants, símbols de l'immensitat que fa aclinar la testa i flectar els genolls; m'encisen les tempestes bramaires, els xiulets del vent, les nuvolades aplanant-se damunt les ones que semblen com si volguessin encaixar-les...

I qui, com En Ruyra, ha sabut evocar l'estatisme i el dinamisme de les dugues grans fases de la naturalesa?

"Marines i Boscatges" és un llibre que refusa enèrgicament tota crítica. De la mateixa faiso que no admeten crítica les formes de les muntanyes i l'agitació infinita de la mar. És un llibre que cal llegir en estat de beatífica serenor, en aquell estat de meditació i contemplació que solament pot assolir l'ànima en la quietud d'un repòs intens, esperant revelacions de coses tot just endevinades, d'espiritualitats que no s'han revestit encara de ropatges perdurables.

Les "Marines i Boscatges" representen un cas admirable de fusió de les dugues tendències que en el camp de les lletres han dividit modernament els esperits investigadors, no sempre exempts de sectarisme: la tendència musical i la tendència plàstica. Els portantveus de la primera tendència, consideren la forma com un senzill accident, no inherent a les idees, sinó relatiu i mudable. Per a ells, la essencialitat de l'art s'enclou en les misterioses vibracions internes que el somouen, en el doll melòdic o en els paral·lelismes que li donen caient polifònic. Els portantveus de la segona tendència consideren la forma com essencialitat; i van a raure, dins les lletres, als efectes pictòrics, escultòrics o arquitectònics.

Llegiu "Marines i Boscatges" i trobareu les dugues tendències harmònica-

ment foses. Sentireu músiques invisibles, acords d'augusta majestat i dissonàncies esperant una resolució, que és més bella mentre més triga. I, a l'ensem, veureu com les formes de les coses prenen relleu màgic, contorns estatuaris, colors suaus i dolces o tonalitats de tètrica foscor; i, per sobre de tot, l'estatisme de les grans construccions, l'immobilitat dels monuments que ens arriben a través les centúries. Més sempre, entremig de les harmonies musicals, de les evocacions de les arts de repòs, vos arribarà la veu de la pura emoció humana, el sentiment de germanor per als que estimen i pateixen, la identificació amb els drames o comèdies que el mestre desenrotlla sobre un fons de suggestiva i poètica veritat.

I si deixem de banda l'aspecte humà de "Marines i Boscatges", si ens fixem en les teles immenses que els hi serveixen d'escenari, si analitzem, un per un, els detalls que constitueixen la magna obra, veurem tot-seguit que en Ruyra és un amant fervorós i entusiàstic de la naturalesa, un músic de les colors, un arquitecte dels sons, un poeta de les figures, un pintor del moviment. Sembla com si de totes les arts, ell en fes una art única qui enlogués el llenguatge i els atributs de totes elles. Per això en les planes de "Marines i Boscatges" hom hi sent efectes que essent aparentment contraposats, tenen relació indestructible.

Diu l'Anatole France, esperit refinat i selecte, que la poesia solament es desprèn de ço que no existeix o de ço que és passat per a no tornar mai més. Veritat relativa. Tot ço que viu, es fontana de poesia. L'intel·lecte d'un poeta evoca al seu entorn un món subjectiu que naix directament del món objectiu. I en Ruyra, poeta "per se" i no "per accidens", ànima solitària i contemplativa, filòsof d'un sistema que té per substància la bonesa del cor, la caritat espiritual i la pietat infinita, sap veure en tot ço que l'envolta deus abundoses dignes de poetització. En la seva prosa, el "subjecte" ennobleix l'"objecte". I per a evocar l'humanitat i la natura, reflexades en el seu temperament d'artista, En Ruyra posseeix el més poderós dels instruments expressius: la tècnica perfecta del llenguatge. El català usat per En Ruyra és una pasta blana que serveix per a expressar-ho tot: les inflexions de les veus, les harmonies i les colors dels paisatges, els trets enèrgics o dolços de les fesomies, les tempestes i calmes de la mar, les més fines subtilitats metafísiques. Prosa meravellosa és la prosa d'En Ruyra. Simfonia que conté tots els instruments: instruments que ofereixen alhora les bellors de tots els matigós llurs. Misteriosa amb ressons d'un món sobrenatural, murmuriosa com el regalim d'una fonteta, suau i tènue com el fregadig del vellut i de la molça; potent amb la ma-

jestat polifónica d'un orgue abraçant la plenitud dels sons i de les remors; psicològicament exacta amb l'exactitud dels retrats genials, la prosa d'En Ruyra encisa per la forma i commou pel ritme intern que li dona vida.

Es un seguit de paraules triades, — car rera l'intuïció del poeta hi ha la cura del artífex, — sempre justes, ni una de més ni una de menys. Els mots corresponen sempre a les imatges internes del poeta. Hom pot ésser segur que la paraula expressa fonamentalment l'idea, i que l'idea no podria admetre altra expressió diferent.

Heu's-aquí la causa de què la producció literària d'En Ruyra sigui escassa. Més la quantitat hi compensa la qualitat. Com En Flaubert, i potser més encara, puix que la llengua catalana careix de la fixació depurada de la francesa, En Ruyra cerca infadigable, amb la "santa paciència" de l'etern descontent, els mots que reflexin amb "matemàtica poesia" — i sigui perdonada aquesta rara expressió — els seus pensaments, els quals per la llur naturalesa especial, no s'emmotllarien mai en formes literàries que no en fossin corollari lògic.

He dit més amunt que En Josep Pin i Soler té dins les lletres catalanes una importància semblant a la d'En Balzac dins les lletres franceses; doncs En Ruyra em recorda les meravelles expressives de l'Ivan Turguenew, mal reflexades a través les traduccions. Idòlatra com soc del gran mestre rus, no sé fer una lloança millor d'En Ruyra.

* * *

Tine d'En Ruyra, de "l'Home", les més agradoses, i avui melangioses, recordances. A la primeria d'aquesta centúria, redactava jo, amb altres amics, dels quals, que jo sàpia, ja n'hi ha tres de morts (el pintor Joan Brull, l'Arnau Martínez Serinyà i l'Oriol Martí), la revista "Joventut", a Barcelona. Un dia es presentà En Ruyra. Venia a oferir-nos la publicació, en forma de folletí, de "Marines i Boscates". Amb el goig més grant acceptàrem l'ofertament. També vam publicar, com folletí, "Solitud", de Victor Català. I avui, quan em ve a la memòria la meua amada "Joventut", sento un dolç contentament pensant que d'ella eixiren dugues obres immortals...

Vaig entaular amb En Ruyra, d'aleshores ençà, una bona amistat. Sovint canviàvem idees estètiques. I em sorprenien sempre l'altesa del seu criteri, la justesa dels seus conceptes, la clarividència del seu esperit, l'indulgència del seu cor, la seva sòlida cultura.

Visqui feliç molts anys l'autor de "Marines i Boscates", a quí dono, amb aquestes ratlles, la més estreta i coral abraçada.

JERONI ZANNÉ.

Un gran pintor català

Miquel Viladrich

En el *Saló Muller* d'aquesta capital tingué lloc, el mes proppassat, una exposició d'obres del nostre compatrieta Miquel Viladrich, i empesos pel doble sentiment d'art i pàtria, tan tost foren obertes ses portes hi anàrem frisosos d'anallitzar fins a on arribés la nostra competència, i a fe de Deu que restàrem admirats puix per la qualitat de les teles exposades bé podríem canviar el nom de *Saló* per al de *Temple*.

Miquel Viladrich

Tenen les obres del nostre pintor la màxima sinceritat filla d'aquell turment intern que solament senten els genis. En qualsevol de ses obres hi notareu, reflexat, un temperament, i en ço que respecta a la personalitat de l'artista l'hi veieu ben definida i vigorosa.

En Viladrich pinta sols ell, son cap i les seves mans; no n'hi han de reminiscències castelleses, com ha afirmat algun crític. En les seves obres sols hi sabem veure set infinita de transportar a la tela la visió serena i justa de l'obra sentida amb fervorosa religiositat; per això el quadres d'En Viladrich imposen preclar respecte, tant al profà com al sapient.

I aleshores preguntem: Qui concebeix, pinta i sofreix, en el moment de donar l'obra pot recordar-se de si els quatre-centistes, preraphaelistes, etcètera, pintaven de tal o qual manera? Nosaltres afirmem que no, tota vegada que quan en les

obres hi sura el turment de l'artista i es troben en el grau màxim d'espontaneïtat i robustesa hi és per demés tota suposança, i en les obres d'En Viladrich no n'hi han de vileses ni apocaments; estan nues de teatralitat, per això ens donen les valors reals, justes, de ço que volen expressar.

Passeu l'esguard pels quadres, analitzeu-los amb sinceritat i hi veureu ben resolta la determinació de la forma, la tercera dimensió, aquella raó tan raonable que el gran Rodin moteja amb el nom de *raó cúbica*. I aquest problema tan sumament costós ens el dona magistralment resolt En Viladrich, no amb la combinació del clarobscur sinó per mitjà de degradacions dels tons en general, perquè aquests donguin tota la valor necessària als volums interns i aconseguixi, altrament, que les imatges tinguin aquell ritme que àdhuc als profans fa exclamar:—Sembla talment que respirin aquestes figures—. I l'humà contemplatiu, el que sap capir aquestes coses tan magistralment belles, sent quelcom dins son ésser que li diu:—Aquesta obra està ben assaonada—.

Les obres d'En Viladrich són d'un cromatisme assombrós. La seva paleta sap parir tota la gamma de tons; carns, teles, atmòsfera, en fi: tant ço lluminós com l'aere troba el seu to just. En aquest punt ens recorda el gran Nonell, aquell geni qui era capaç de fer amb betum i llard de la caldera el to més virginal que hom pugui concebre.

Ambient i forma; aquest és el secret d'En Viladrich i el turment de tots els mestres. Per això l'impressionisme, com obra definitiva, dins la figura, es malsà, a menys que neixi el pintor impressionista que dongui tot el ritme necessari i justesa de valors a la imatge que dona com a finida.

Els que haveu anat al *Temple* on es-

Xanet de Balances

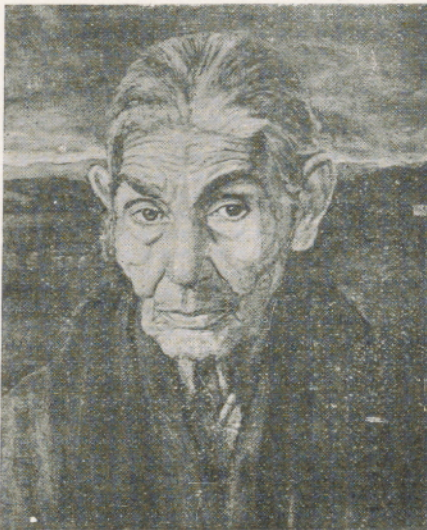
taven exposades les teles del nostre pintor no haureu passat en alt els *Sis herous* i haureu vist en aquesta tela tota la gamma del temperament humà: el nerviós, el flemàtic, el bel·licós i el sangüí; cada hereu denota els dos temperaments dominants. Nosaltres no volem saber si el pintor és o no científic; si aquests estats els presenta amb coneixement de causa. De tota manera si és científic millor per a ell, sinó nosaltres afirmem que és molt sincer puix totes les seves obres són, ètnicament, un decàleg de psicologia; totes denoten raça i temperament, qualitats que ens fan recordar la saviesa de da Vinci.

Retrat de la meua mare

A nostre humil juí creiem que go més ferm de l'exposició són: Els dos retrats dels seus pares, *Ca'talans d'Almatret*, *Donya Maria de Temple*, *L'àvia del sord*, *Els meus funerals* i *Xanet de Balances*. Aquests dos últims són d'una valor tan altament positiva que se'ns fa curta la vida per a poder-los contemplar.

IGNOTUS.

L'àvia del sord

Festa de la Sardana

Tal com anunciarem el dia 15 del proppassat agost tingué lloc en el saló d'espectacles *La Argentina*, una audició de sardanes organitzada pel *Casal Català*, amb la qual s'instituí a Buenos Aires la "Festa de la Sardana".

Per a tal acte es constituí una cobla amb els instruments típics de les cobles de la nostra terra, mancant-ne algun d'ells que fou substituït per altre de semblant só.

L'efecte que produí la primera audició va ésser ben afalagadora, sentint-nos, tots els concurrents, transportats per unes hores a la Catalunya estimada, tal era el goig de què fórem presos.

Les sardanes executades foren: *Un deliri*, Molins; *Cants de maig*, Bou; *Camprodon*, Manén; *La festa major*, Morera; *Primera brotada*, Canet; *On són les oquetes* i *Per tú ploro*, d'En Pep Ventura.

Ens és plaent remarcant l'entusiasme que regnà durant tota la vetlla, entusiasme que es manifestà en acabar l'execució i dansa de cada una de les sardanes, havent-se de repetir la major part d'elles davant la insistència dels dansaires que no es cansaven de puntejar "la dansa més bella de totes les dances que es fan i es desfan", segons encertada expressió del poeta.

La concurrència, molt numerosa, sortí amb la recança de no poder continuar aquell esplai del cor, però amb l'esperança de què ben aviat es delectaria amb la segona audició, que sense dubte asso-

lirà major èxit, encara, que la primera. Es una altra bella iniciativa que havem d'agrair al *Casal Català*.

* * *

*Ai, quina joia hem sentit,
en refilar la tenora,
sembla que s'hagi esvaït
l'enyorança que ens acora.*

*Ai, el cor quin bategar!
Quina dolça embriaguesa,
quan ha pogut escoltar
la tonada empordanesa.*

*Ha semblat que es revifés
la nostra ànima exilada,
talment com si es retrobés
al cor de la Pàtria aimada.*

*Quina alegria ens han dat
els aires d'aquella cobla!
La sentor que ens han deixat
d'un aplec del nostre poble!*

*Conservem-la, catalans,
aquesta típica dansa;
ella, en donar-nos les mans,
en fa sentir més germans
i ens omple el cor d'esperança.*

*L'esperança d'un demà
que ens haurà de retornar
a la terra catalana,
per poguer-hi puntejar
la Sardana.*

TEODOR BANÚS.

Als subscriptors de "Ressorgiment"

Les circumstàncies perquè atravesava el món després de la gran guerra fan més difícil la vida d'una publicació com la nostra.

L'encariment de tota mena d'article és d'una evidència palesa i resultat d'això venen, indefectiblement, l'augment proporcional en la producció i en la mà d'obra.

Les primeres matèries, com el paper, han arribat a uns preus exorbitants, i per altra part l'obrer s'ha vist també en la necessitat de sol·licitar millors condicions econòmiques per a subvenir els seus dispendis. Això ha portat com a conseqüència un augment extraordinari en el cost de la confecció de les revistes, diaris i periòdics.

RESSORGIMENT durant els seus primers tres anys de vida ha pogut suportar l'augment continuat de presupost sense

necessitat de modificar el primitiu preu d'abonament, malgrat les demés publicacions similars l'augmentessin, però en l'actualitat ja no li és possible mantenir-lo puix que la seva existència se troba en perill i fóra nieiesa obstinar-se en seguir una ruta que fatalment ens portaria a la desaparició dintre de poc temps.

Així doncs assabentem als nostres amics i subscriptors que a comptar del propinent número l'abonament al nostre periòdic serà com segueix:

República Argentina: \$ 1.50 el trimestre.
Demés països sud-
americans, 1.75 "

Esperem que uns i altres es faran càrrec de la situació del periòdic i de les raons que tenim per a pendre aquest termini per la vida de RESSORGIMENT.

L'ADMINISTRACIÓ.

Informació general de Catalunya

—:— Al paranimf de la Universitat de Barcelona es celebrà l'acte commemoratiu del centenari del naixement dels que foren il·lustres doctores i glòria de Catalunya, don Manuel Milà i Fontanals i don Joaquim Rubió i Ors.

Presidí la sessió el vice-rector, doctor Arana. Prengueren seient a la presidència l'alcalde, senyor Martínez Domingo, amb els regidors senyors Nicolau i Llorens; Ferrer Bàrbara, per la Mancomunitat de Catalunya i la Diputació provincial; pel governador civil, el senyor Vidal; el general Losada, pel capità general; el magistrat senyor Pòlit, pel president de l'Audiència, i el senyor Enlata, delegat d'Hisenda.

En escons s'asseieren, presidits pel seu alcalde i macers, l'Ajuntament en ple de Vilafranca del Penadès, representants de diferents corporacions i el claustre universitari.

Oberta la sessió, el doctor Daurella posà de manifest la significació de l'acte i seguidament passà a ocupar la tribuna per a donar lectura al discurs del doctor Rubió i Lluch, la qual biografia d'En Milà i Fontanals se li confià.

Es tot ell una obra documentada, en la qual es fa un estudi d'En Milà i Fontanals en son triple aspecte de docte professor, de poeta i de crític. Digué que al costat d'En Balmes l'únic que s'ha fet veritablement europeu és En Milà i Fontanals i que fou el primer implantador a Espanya dels moderns mètodes d'investigació crítica, com fou aiximateix el primer que aplicà a la llengua catalana els procediments científics de la moderna filologia i el primer folklorista espanyol.

De família modesta de Vilafranca va naixer En Milà i Fontanals el dia 4 de maig de 1818, demostrant des de molt noi grans aficions artístiques i intel·lectuals. En sa adolescència sentí gran vocació per al teatre.

Va descrivint el dissertant, amb mètode i ordre, tota la biografia del patriarca català.

Acabada la lectura del discurs, el secrete auditori li tributà una ovació.

Seguidament el doctor Parpal donà lectura de la biografia de l'altre català il·lustre, el catedràtic don Joaquim Rubió i Ors.

Digué que va naixer a la nostra ciutat el 31 de juliol de 1818, essent el seu pare un modest obrer impressor, en el qual ofici s'exercirà En Rubió i Ors en la seva infantesa.

S'ocupà de la vida estudiantil de l'eximí poeta, els brillants estudis del qual meravellaren als mateixos professors.

Fou el creador dels Jocs Florals, ator-

gant-se-li el títol de Mestre en Gai Saber, els quals tingueren lloc en 1863.

I així anà exposant el dissertant tota la vida literària de l'autor de "El gaiter del Llobregat".

El doctor Parpal fou felicitat.

El president felicità a la Comissió organitzadora de l'acte, i després d'agrair amb falaguera frases l'assistència de les autoritats, aixecà la sessió.

Entre el públic, que era nombrós, hi havia distingides dames i senyoretes, resultant un acte bell baix tots conceptes.

—:— Segons dades recollides per la Secció d'Estadística del Museu Social, les vagues plantejades a Catalunya durant els primers mesos d'enguany foren 118.

D'aquestes en corresponen 74 a la província de Barcelona, 22 a la de Girona, 2 a la de Lleyda i 17 a la de Tarragona. Tres afecten a diferents províncies.

Segons les indústries objecte de vaga, poden classificar-se de la manera següent:

Agricultura, 1; mines i pedreres, 6; art textil, 21; pells i cuirs, 2; fustes, 11; metallúrgia, 12; vidre i ceràmica, 6; productes químics, 5; alimentació, 5; vestir i calçar, 5; mobles, 2; ram de construcció, 17; construcció d'aparells de transport, 5; art gràfic i indústries de luxe, 7; forces físiques, 2; transport, 7; desferres, 2; serveis públics, 1, i diversos grups, 1.

—:— Ha deixat el món dels vius el patriarca del catalanisme a les comarques de l'Ebre, N'Antoni Anyon.

Ha mort a Xerta, on havia viscut sempre, a l'edat de 95 anys.

Havia pres part en totes les assemblees de la Unió Catalanista d'ençà de la famosa de Manresa (any 1892) i en les darreres era acollit amb molta veneració, degut a la seva avançada edat i al seu entusiasme juvenil.

Per la ribera de l'Ebre havia exercit un gran apostolat patriòtic, i la seva bella sembrada comença ara a trobar-se en resultats.

Descansi en pau el veterà patriarca.

—:— La Cambra Sindical de l'Automòbil reunirà aviat els seus socis en assemblea extraordinària, per a donar-los compte del resultat de l'Exposició de Automòbils i per a tractar del seu Estatut social.

Aquesta Societat té en estudi l'organització d'una prova automòbil reservada exclusivament a camions, que s'efectuarà la tardor pròxima entre Barcelona, San Sebastian, Bilbao, Santander, Burgos, Madrid, Saragossa i Barcelona,

a qual efecte ha visitat una comissió al capità general d'aquesta regió per a intressar-li la transmissió d'una instància que eleva al ministre de la Guerra perquè puguin ser utilitzats els patis dels quarters (per una nit), com pares tancats on poder dipositar els auto-camions amb absoluta vigilància.

Tenint en compte la Cambra de l'Automòbil l'augment cada dia major dels seus socis, acaba de llogar un pis principal a la Rambla de Catalunya, molt a prop de la plaça d'aquest nom.

—:— Acaba de constituir-se una entitat coral amb el nom de "Nou Esclat". El "Nou Esclat" no té altra finalitat que la creació d'un cor d'homes, amb l'aspiració d'arribar a un cor ben nombrós, per a cantar així més heroïcament les nostres cançons catalanes, i amb preferència els nostres himnes nacionals.

"Nou Esclat" cantarà exclusivament cançons catalanes, i periòdicament en donarà concerts populars per totes les barriades de Barcelona, per les nostres places i parcs, i en les entitats, especialment les obreres.

L'esmentat cor no ve a supplantar els orfeons catalans, que tant han contribuït a l'obra del nostre renaixement, sinó a fer causa comú amb ells subratllant encara més aquesta part que tots tenen d'heroïc. Tant és així, que "Nou Esclat", sempre que dongui algun d'aquest concerts populars, convidarà els homes de tots els orfeons de Barcelona i agrairà el seu concurs, que tant podrà contribuir a donar ardiment a les seves cançons.

El "Nou Esclat", tot just constituït, ja compta amb més de dos cents socis, joves la majoria d'ells, de tots els estaments, no faltant-hi bons elements de les nostres entitats polítiques cabdals, i de les nostres lletres i de les nostres arts.

Aquesta entitat ha nomenat per a director el mestre Llongueras, místic de la causa, que no' d'uptem sabrà encomanar el seu esperit a tota aquella joventut que l'ha elegit.

L'estatge de "Nou Esclat" és al carrer més baix de Sant Pere, 55, principal.

Felicitem a aquesta novella entitat, desitjant-li un bon èxit, i augurem en ella una nova veu que vindrà a afirmar el cor de veus de tot Catalunya en l'afirmació de la nostra causa.

—:— L'Institut de la Dona que viu del seu treball i Montepio de Santa Madrona de Barcelona, ha creat una secció d'assegurances socials funcionant en harmonia i d'acord amb la Caixa de Pensions per a la Vellesa.

A l'efecte ha aconseguit que un gran nombre de persones que té personal famení creesin a favor d'aquest pensions per a la vellesa, anticipant d'aquesta manera el règim legal obligatori i assegure-

rant així a les dones associades major benestar i atencions, i, de conseguint també major dignificació per a quan arribin a les acaballes de la vida.

La Junta del Montepio, que procura amorosament atendre totes les necessitats de la dona que viu del seu treball, extén cada dia el seu radi d'acció, amb l'objecte d'aconseguir que les pobres dones trobin tot l'apoi material a què són acreedores per la seva vida de sacrifici i treball al servei de la humanitat.

—:—A la Granja-Escola d'Avicultura que dirigeix el professor don Salvador Castelló, a Arenys de Mar, han tingut lloc els exàmens oficials per a l'obtenció del títol d'avicultor, havent constituït tribunal, designats pel ministeri de Foment, els enginyers agrònoms don Víctor Clarió cap del servei agronòmic regional; el primer enginyer don Jaume Nonell i l'ajudant major don Marian Salvadó.

Com resultat del dit examen, han obtingut el títol d'avicultor els següents senyors:

Don Rafael Aguado i Aguado, de Madrid; el súbdit anglès Mr. Alexandre Tarpinian; don Josep Marco, d'Alacant; donya Maria Gusi de Bofarull, de Girona; don Ramon J. Crespo, de València; don Marian Pont Vilallonga, de Barcelona; don Joaquim Masco, d'Alacant, i don Josep Antoni Prats de Carreras, de Girona.

Els sis primers senyors amb qualificació de excel·lent.

També es concedí diploma de capatàs-avicultor a don Marian López Càndara, de Granada.

—:—La Unió Choral de Sant Feliu del Llobregat organitzà una festa en honor i benefici dels Vells, digna d'ésser remarcada.

La dita entitat celebrà un gran festival a profit de la Caixa d'Invalidesa de la germandat que patrocina, prenent-hi part, després d'un gran partit de fútbol entre els equips "Andreuenc" i el "Santfeliuenc F. C.", la nostra primera entitat folk-lòrica "Esbart Folk-Lore de Catalunya", no solament pel fi benefici a que es dedicava la festa, sinó també per l'acte de propaganda de la dansa catalana que per dissort hi ha poques entitats que la cultivin i practiquin, executant "La Patum de Berga", "La Bolangera", "Contrapàs", "Ballet de Deu", "Dansa de Castelltersol" i el popular "Ball de Gitanes del Vallès" interpretats tots amb la justesa acostumada i captant-se la simpatia del nombros públic, que els admirà, essent fortament aclamats, veient-se obligats a repetir el "Ballet de Deu".

La part musical fou a càrrec del Quin-

tet Intim del Prat, el qual acompanyà a fer més magna aquella bella festa.

—:— L'Institut d'Orientació Professional de Barcelona, en el seu desenrotllament de la tasca que li ha estat confiada, ha iniciat la recerca i concreció dels requeriments subjectius de les professions i oficis, havent començat els auxiliars tècnics de la institució, doctors Mira i Trias, per visitar els tallers de l'Escola Elemental del Treball, amb el fi d'estudiar els diferents processos d'activitat industrial, que allí es practiquen.

—:— "Nostra parla" ha rebut una carta signada per don Josep M. Osma, catedràtic de la Universitat de Kansas (E. U.), disposat a treballar per a la propagació de l'estudi de la nostra llengua en aquelles terres i per al coneixement de la nostra producció literària.

Es ja un fet l'establiment de cursos de filologia i literatura catalanes en l'esmentada Universitat de Kansas. Compreneient "Nostra Parla" la importància de la creació dels dits cursos i a fi que els estudiants que assisteixin als mateixos puguin conèixer les produccions dels nostres autors més eminents, ha acordat trametre al senyor Osma un exemplar de les millors obres catalanes. Aquestes obres serviran a la vegada per a començar de crear una Biblioteca catalana en aquella Universitat.

Els escriptors que desitgin col·laborar en aquesta obra eminentment patriòtica i catalana, poden remetre llurs obres a la secretaria de "Nostra Parla" (Boters, 16, Barcelona), les quals seran trameses oportunament, fent constar el nom dels generosos donants, a la Universitat de Kansas.

—:— El Consell de Pedagogia ha acordat per a la pròxima Escola d'Istiú, un curs d'Història de Catalunya, a càrrec de l'eminent professor don Ferran Valls i Taberner. Tenint en compte les necessitats dels mestres, aquest curs no consistirà en una exposició de fets que poden ésser coneguts o no interessar, sinó en una introducció a la consulta, interpretació i crítica de la bibliografia i la documentació històriques, a fi de què els mestres puguin orientar-se pel seu compte en l'adquisició de dades i reconstrucció històrica i quedin també capacitats per a exercir investigacions en les localitats, i així, ultra els elements per a les classes vives d'història, puguin assolir una profitosa contribució a la història pàtria.

—:— El Rober de la Infantesa del Jesuset de Barcelona, organitzà un festival a benefici d'aquesta institució, al Teatre Partenon del carrer de Balmes, prop de la Diagonal.

La festa fou molt concorreguda i en-

tretinguda: nois i noies recitaren poesies; un clown féu esclafir en riallades la mainada; algunes damiselles representaren molt discretament una comedieta titulada "Les travesures de Mary Berta", d'en Santiago Garin, essent intèrpretes i autor molt aplaudits i cridats a escena; la celebrada cantatriu Romanof cantà una romança, tot fent presents de joguines a la mainada que assistia a la festa, i després cantà molt bé quatre cançonetes, una d'elles catalana.

—:— Les oficines lexicogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans acaben de publicar els números del *Butlletí de Dialectologia Catalana* corresponents a juliol-desembre de l'any passat.

El doctor Antoni Griera dóna en ells una mostra de l'*Atlas Lingüístic de Catalunya*, del qual presenta nou mapes precedits d'una clara introducció, amb l'objecte de demostrar la importància de l'obra. Aquesta proporcionarà una gran quantitat de materials, fins el present desconeguts, indispensables per a reconstruir la història de la nostra cultura.

Hi trobarem elements ibèrics als noms dels animals salvatges, arbres i plantes; hi podrem apreciar la importància de l'element llatí que amb múltiples recreacions ha informat la nostra vida, donant-nos el dret de ciutadania romana; pel vocabulari agrícola i per certs noms d'indumentària i utensilis domèstics coneixerem la influència de l'element aràbig sobre el català.

Un vocabulari escollit ens confirmarà certes relacions amb les petites repúbliques italianes i amb el món del Renaixement; i una infinitat de paraules castellanes, incorporades definitivament al català, assenyalaran el límit de la decadència del nostre idioma durant tres segles.

Una acurada transcripció fonètica de les formes recollides a cada localitat posarà el lector fora de tot convencionalisme gramatical per a donar-li una idea precisa del substratum fisiològic que representa, i una ullada sobre qualsevol del mapes, obre un ample camp d'orientació sobre la distribució del lèxic en cada cas concret, plantejant innombrables problemes d'alt interès científic.

Pot afirmar-se en aquest sentit que l'obra que ens ocupa ve a formar una continuació de l'*Atlas Lingüístic de la France*, publicat per G. Guilliéron i E. Edmont, que tant ha revolucionat modernament els mètodes d'investigació del llenguatge.

—:— La Caixa de Crèdit Comunal de la Mancomunitat, ha fet un préstec a l'Ajuntament de Sant Sadurn de Noya, de 20.000 pessetes per a la construcció de carreteres i empedrats.

Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana

Quantes vegades hem parlat en aquestes pàgines de l'obra esperançadora que porta a terme l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana!

Suara havem rebut la Memòria corresponent a l'any 1918, en la qual s'hi troben interessantíssimes dades de la tasca intensa que desenrotlla l'Associació, cada dia amb més entusiasme i perseverança, per tal de difondre l'ensenyament català en les escoles de la nostra Pàtria.

Com s'havia ja insinuat l'any anterior, bona part de la cooperació portada a n'aquesta magna obra es deu als catalans d'Amèrica, quina actuació devé estímul per als nostres germans de Catalunya i demostració evident dels sentiments de catalanitat que, malgrat el temps i la llunyania, servem en l'exili.

En finir l'any esmentat, el número d'associats a Amèrica era de 870, que sumats als 905 de Catalunya, donaven un total de 1775; dins d'aquesta quantitat deuen comptar's-hi 64 socis col·lectius, entre les diverses corporacions oficials i les diverses entitats establertes çà i enllà del mar.

Com pot notar-se, l'acció dels catalans d'Amèrica és tan eficient, que quasi aventatja a la dels germans residenciat a la Pàtria. Si durant l'any present la proporció de socis ingressats es la de l'any 1918, (325 a Amèrica, 140 a Catalunya), podrem afirmar ben bé ço que deixem exposat.

Demés, l'acció de la Protectora ha continuat desenrotllant-se de la faiso acostumada, donant curssets de geografia, història, literatura, etc., a diverses escoles, instaurant cursos de llengua catalana a les Normals, començant per la de Mestreses de Tarragona; ha obert càtedres de llengua i literatura catalanes a València i Mallorca i ha celebrat els usuals concursos de lectura i escriptura per a nois i noies en diverses poblacions de Catalunya.

Ha pres l'acord, així mateix, de demanar a la honorable Mancomunitat de Catalunya atorgui un número de beques a mallorquins, valencians i rossellonesos que vulguin estudiar gramàtica catalana a la càtedra que dona l'il·lustre filòleg En Pompeu Fabra.

L'Associació ha seguit rebent subvencions de la Mancomunitat, de les quatre Diputacions catalanes i dels Ajuntaments de Barcelona, Girona, Lleida i Reus, moltes altres de particulars, com també els premis "República Argentina" i "Mendoza", instaurats per les Comissions Delegades de Bons Aires i Mendoza, respectivament.

La contribució que donarem enguany

els catalans de l'Argentina a l'obra de l'Associació Protectora, pot avençar-se que serà ben fructuosa. Ultra la creació de la Comissió Delegada de Córdoba, suara constituïda, les altres Comissions veuen engroixir diàriament els adeptes llurs, i troben l'ajut de les entitats de sentir patriòtic, que no deixen de prestar-les-hi la seva adhesió moral i material.

Demés dels premis esmentats, que també s'oferiran enguany, s'ha creat, a iniciativa de l'Orfeó Català de Buenos Aires, el "Premi Pi i Suñer", en recordança de la visita d'aquest eximí biòleg a n'aquest país. El susdit premi, consistent en 500 pessetes, s'ha vist augmentat amb les donacions volenteroses del catalaníssim pintor En Miquel Viladrieh i del prestigiós metge gallec Dr. Avel·lí Gutiérrez, els quals han destinat la quantitat de 500 pessetes cada ú, el primer, com acte de regreïment a la col·lectivitat catalana que ha adquirit un dels seus quadres, per subscripció pública, i el segon, com acte de simpatia a l'obra cultural de la nostra Associació.

Es amb tota complaença que senyalem aquests fets i en parlem una vegada més, per tal de fer conèixer els ideals de la Protectora i de conquerir per ella nous adherents que vinguin a ajudar-la en el sosteniment de la escola catalana, bell planter de la nova generació que assolirà la plenitud d'aspiracions del nostre poble.

Nova Comissió Delegada

En el número passat de RESSORGIMENT ens feiem ressó d'una expressiva lletra que un fervorós catalanista residenciat a la capital de Córdoba, ens adreçà protestant, en nom d'un estol de compatrieis, del manament de fidelitat comès contra Catalunya per la entitat dita *Club Català* d'aquella ciutat, en no adherir-se al Comitè d'Acció Catalana de Sud-Amèrica.

En aquella missiva s'entreveia quelcom d'esperançador per la causa de la llibertat de Catalunya: la fretura dels firmants de demostrar, amb fets positius, les seves afirmacions catalanesques. I en bona fe que s'han complert els tàcits vaticinis.

Una segona lletra, tremant de goig i vibrant d'entusiasme, ens assabenta la constitució d'una Comissió Delegada de la magnànima Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, amb vint i cinc nous adherents que s'incorporen a les ja nodrides files dels que dignificant el propi esperit cooperen a l'obra excelsa de divulgació cultural i patriòtica que amb tant de seny i competència realitza, amb

unànime assentiment, la Protectora de l'Ensenyança Catalana.

Heu's-aquí els noms dels compatrieis que, per voluntat dels assistents a la primera reunió, integren la Comissió Delegada: Joan Rabassa, president; J. Samper i Martin, secretari; Josep Sansi, tresorer; Pau Iglesias, Manel Carreras i Lleó Roig, vocals.

RESSORGIMENT, endreça una cordial benvinguda als nous lluitadors de la causa nobilíssima de la Protectora, i els desitja que la seva actuació es vegi coronada per l'èxit més falaguer per bé de l'ensenyament català i glòria de la nostra pàtria.

Premi August Pi i Suñer

Es de tothom coneguda l'aportació constant i entusiasta dels catalans d'Amèrica a l'obra de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Mantes iniciatives han sorgit d'aqueixa contribució ultramarina magna i exemplar.

Era l'any proppassat que s'instituïa un premi anual de cinc centes pessetes amb el nom de "Premi República Argentina", iniciativa de la Delegació de la Protectora a Buenos Aires, el qual fou atorgat a un projecte d'Escola Normal de Mestres de Catalunya, projecte que, si persisteix la generosa cooperació dels catalans que són fora de la pàtria, és molt possible que veiem realitzat dintre breu temps.

Seguí l'exemple de Buenos Aires la Delegació de Mendoza, instituïnt el "Premi Mendoza", també de cinc centes pessetes, per a idèntica finalitat cultural i patriòtica.

Ara amb motiu de celebrar-se una demostració en honor de la esposa del savi català, doctor Pi i Suñer, l'Orfeó Català de Buenos Aires ha volgut que restés memòria grata de tal festa, instituïnt, per mitjà d'una subscripció entre els assistents, un premi únic que es nomenarà *Premi August Pi i Suñer*, consistent en mil cinc centes pessetes que s'atorgaran per concurs a qui s'en faci mereixedor, segons tema i condicions que estableixi l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, a la consideració de la qual es posarà aquesta bella iniciativa donant-se-li, demés, plenes facultats per a la organització, convocatòria, etc.

Son per demés ennoblidors els actes de tal natura que, mercés al generós desprendiment dels catalans allunyats de la pàtria, es porten a terme d'un quant temps ençà per glòria i benestar de Catalunya.

De l'idioma

L'ÚS DEL DONCS

El *Casal Català*, amb la més lloable intenció, publica uns fullets de *depuració de la nostra parla*. En el primer hi ha registrat *doncs* que hem d'usar, en lloc de *pues* que no hem d'usar.

Veritablement *pues* es inadmissible i no l'hem d'usar mai i quasi podríem dir que ja ningú l'usa. Però, s'ha de substituir sempre per *doncs*? Malauradament molts ho fan aixís, i vetaquí que per fugir d'un castellanisme lèxic, hem caigut en un castellanisme sintàctic, que és pitjor. El darrer nombre, 2, d'*Acció del Casal Català* per tot allà on en castellà escriuríem *pues* hi ha escrit *doncs*: el resultat és que en la major part dels casos, diu exactament el revés del que vol dir. I aquesta malura cada dia és generalitza més.

Pues castellà te dues significances: de vegades és *deductiu*, *continuatiu*, i llavors equivalent de *luego*, *así*, *ya que*, *por consiguiente*; altres vegades és *causal* i llavors equivalent de *puesto que*. *Doncs* català es únicament *deductiu* com el *donc* francès i el *dunque* italià. En l'im-

mena majoria dels casos el *pues* *deductiu* castellà pot traduir-se en català per *doncs*; però el *pues* *causal* castellà no pot mai traduir-se per *doncs* català.

Veu's-aquí uns quants exemples de l'ús del *pues* *deductiu* o *continuatiu*: *¿Llueve? Pues no salgo.* — *Cons'e, pues, que le devolví el diccionario.* — *¿Pues si no vienen ellos, quién vendrá?*

En tots aquests casos, el *doncs* català hi escau perfectament.

Exemples de *pues* *causal* castellà: *Sufre la pena, pues cometiste la culpa.* — *Lo labrá examinado pues que lo ha resuelto.* — *Estará enfermo pues no viene.* — *Pues que tal es el estado de las cosas tratemos de aplicar algún remedio.*

y pues la vida es tan corta.

¡Soñemos, alma, soñemos!

En cap d'aquests casos podem traduir *pues* per *doncs*; les partícules causals catalanes aplicables són *perquè*, *ja que*, *tota vegada que*, *puix que*, *car*.

Tinguem, doncs, aquesta norma: no escriguem mai *doncs* allà on veiem que podríem usar qualsevol d'aquestes conjuncions. Ara, allà on no podríem usar-les i en canvi hi estarien bé *així*, *per consegüent* o *per tant*, podem correctament posar-hi *doncs*.

Exemples dels nostres clàssics on es veu el recte sentit deductiu de *doncs* i de les fórmules causals.

"...e vosaltres ab gran maldat a traició li haveu feta sentir dolor inestable... *doncs*, com podeu demanar misericòrdia, *puix* en vosaltres no s'es trobada?"

"...e dixerem que mes volien morir que sofrir tan gran onta com aquesta seria. E dix lo Rei: *Doncs*, *pus* jo us veig en tan bona voluntat pensem-nos de ben defendre..."

"Racional dius encara que es l'ànima dels bruts per ço com aquelles esquiven perills e cerquen plaers... fan nius e moltes altres coses consonants a raó. Si tu sabesses bé la sua definició no hagueses així parlat. Hoyes *doncs*, e torna a dret camí, *car* descarrerat est."

"Mai l'ànima racional es simple naturalment e sens composició, *car* de no res la creà Deu: *doncs* es immortal."

"En ma dolor, si prim e be es cereava, se trobarà que delit s'hi contorna: *doncs* durarà, *puix* te qui la sostinga, *car* sens delit dolor creec no es retinga.

MELCIOR CASES.

A l'Orfeó Català de Buenos Aires

Festa simpática

De tal pot qualificar-se la que tingué efecte el dia 31 propassat a l'*Orfeó Català de Buenos Aires* en honor de la digníssima esposa del doctor Pi i Suñer.

Prop de dos cents concurrents prengueren seient al volt de taules apropiades i ben distribuïdes, servint-se'ls-hi un *lunch*. Oferí aquest en nom del cos femení de l'*Orfeó* la senyoreta Bartomeu a la qual contestà tota emocionada la senyora Bayo de Pi i Suñer agraïnt l'obsequi.

El doctor Pi també pronuncià paraules d'agraïment i d'encoratjament per als orfeonistes que tot cantant enalteixen i dignifiquen el bon nom de Catalunya.

El senyor Colomer, del C. D. de l'*Orfeó*, prengué la paraula per a significar la satisfacció de l'entitat en hostatjar a tan il·lustres persones i proposà que com a record d'aquesta festa i, ensems, com homenatge al preclar patrie s'instituís un *Premi Pi i Suñer* per als concursos de la *Protectora*, recollint-se de moment cinc centes pessetes, que després s'han

vist augmentades amb els donatius extraordinaris del gran pintor Viladrich i del doctor Avelí Gutiérrez, dels quals ja ens ocupem en altre lloc.

La senyoreta Palou, acompanyada al piano per la senyoreta Cancio, cantà amb molt bon gust algunes peces catalanes que foren entusiastament aplaudides.

Acabà aquesta formosa festa l'*Orfeó* amb una tanda de cançons que foren objecte de grans aplaudiments.

La senyora Bayo de Pi i Suñer acompanyada del president i el mestre de l'*Orfeó* presidint la taula d'honor

L'obsequiada, després de la festa, entre un grup de personalitats invitades, cos de professors i autoritats de l'*Orfeó*

Apat en honor del doctor Pi i Suñer

Tal com vàrem anunciar en el número proppassat, el diumenge dia 7 del present mes es realitzà en el saló-teatre del "Centre Català" el banquet d'honor que la col·lectivitat catalana oferí al seu il·lustre compatriota, diputat nacionalista per Figueres, doctor August Pi i Suñer, acte organitzat pel "Comité d'Acció Catalana", amb l'adhesió de les institucions no adherides al Comité, "Montepio de Montserrat", "Catalònia" i "Centre Català" d'aquesta capital.

Entorn de la taula presidencial prengueren seient diverses personalitats de la colònia, entre les quals recordem, els doctors Antoni de P. Aleu, Carles Malagarriga, Just Carlé, Josep Solà i Josep Badia; els senyors Ramon i Manuel Escasany, Colominas, etc.

La senyora del doctor Pi, els seus fills Jaume i Cèssar, el doctor Leandre Cervera, el pintor Miquel Viladrich, el senyor Ramon Gené, director general de instrucció pública de l'Argentina i el doctor Avelí Gutiérrez, president de la *Institución Cultural Española*, també tenien lloc d'honor en el banquet.

En les demés taules hi veiérem els representants del "Casal Català", "Orfeó Català de Buenos Aires", Delegació de la "Protectora de l'Ensenyança Catalana" i "Unió Nacionalista Catalana" de Buenos Aires.

El número de concurrents oscil·laria entre dos cents i dos cents cinquanta, número relativament migrat si es té en compte go nombrosa que és la nostra colònia.

La sala presentava un bonic aspecte, ornat amb garlandes de flors. Llàstima que, per a completar el conjunt, no s'hagués permès posar cap atribut ni ensenya que ens recordés la nostra procedència ètnica, quin desig vehement, en la major part dels assistents, era ben palès, puix que les insignies i llacets amb les barres catalanes ornaven la indumentària llur. En alguna de les taules foren posades les banderes catalana i argentina creuades, per alguns comensals entusiastes.

Dintre un sobre fou tramesa una cinta, ampla, de les quatre barres, al doctor Pi, qui la col·locà en lloc preferent de la taula presidencial.

Un bon sextet a corda i piano desgranà, durant l'apat, una sèrie de composicions, entre las quals foren molt aplaudides, *L'Euterpense*, d'En Manent; *Aires espanyols*, d'En Granados; *Lalegria que passa*, d'En Morera, i la sardana *Gari*, d'En Bretón.

Per fi arribà el què tothom esperava: l'hora dels parlaments, ja que el banquet s'havia convingut que fóra el pretext per

a que el diputat nacionalista ens assabentés de l'estat actual del moviment reivindicador de Catalunya, qual anunci ens feu sentir veritable pruïja per a escoltar-lo.

Començà el president del "Centre Català" llegint unes pàgines molt ben escrites, donant la benvinguda a l'insigne hoste i, en general, a tots els assistents.

El seguí en l'ús de la paraula el doctor Antoni de P. Aleu qui, en nom del *Comité d'Acció Catalana*, representació de la quasi totalitat de les entitats catalanes de Sud-Amèrica, oferí la demostració al savi professor i bon patriota català. El discurs del doctor Aleu, ben documentat i de pura ideologia nacionalista, va ésser interromput per l'auditori amb frenètiques ovacions, i en acabar se'l feu, així mateix, objecte de grans aplaudiments, per la fermesa de conceptes i la valentia d'exposició que enlogué.

En alçar-se per a parlar el doctor Pi i Suñer la concurrència li tributà una ovació formidable que durà llarga estona.

Inicià el seu parlament referint-se a la missió purament cultural que l'ha portat a aquestes terres, missió que el privava de fer certes manifestacions polítiques però que malgrat això i trobant-se entre catalans ell no volia el·ludir el compromís que, com a diputat nacionalista català, tenia de dirigir-se als seus germans residents a Amèrica.

Justificà la seva posició front la política general de l'estat espanyol i front de Catalunya. Jo — digué — soc federal espanyol i nacionalista català i autonomista.

Referint-se al separatisme tingué frases enèrgiques de reprovaació.

— Jo no soc separatista! — clamà recalcant la paraula, i afirmà seguidament la seva convicció nacionalista catalana declarant, però, que no es sentia menys espanyol.

Digué que realment Catalunya era una nació que havia estat independent i que s'havia fet estimar d'altres pobles per les seves qualitats, però que en l'actualitat ell no acceptava una Catalunya independent d'Espanya, si bé defensava la fórmula federal per a totes les regions d'Ibèria. Aquesta era, segons l'orador, la veritable fórmula racional per al problema de Catalunya.

En paràgrafs d'una gran eloqüència afirmà que els parlamentaris catalans tenen a la seva mà la vida parlamentària espanyola i que si fossin separatistes s'aprofitarien d'això per a precipitar la

caiguda d'Espanya i restituir l'independència de Catalunya. El no fer-ho demostra com la seva obra no es dissolvent com s'assegura, i en conseqüència com els catalans son els primers i més grans patriotes espanyols.

Quant a les raons històriques que s'adueixen per a justificar el dret de reconquerir la perduda sobirania, digué que avui dia no tenen cap importància, puix que es formen nacions sense història amb el sol paete mutu amb altres pobles i que de la mateixa manera que s'ajunten, demà que els convingui disoldran la societat.

Respecte a la cultura general d'Espanya i al seu avenç digué que Catalunya no era de les regions que anessin a rassa, però que potser s'havia exagerat quelcom el bon concepte que d'ella es té format.

La brillantíssima oració del doctor Pi i Suñer fou seguida per l'auditori amb atenció extraordinària, esclatant sovint en grans picaments de mans, fentse-li, en acabar, una xardorosa ovació.

Entre la concurrència sorgí la idea d'adquirir per subscripció el quadre retolat *Sis hereus*, de l'eminent Viladrich, qui es trobava entre els comensals. De seguida s'ompliren llistes fins arribar la suma de vuit mil pessos valor de la meravellós tela.

En Viladrich, a qui el doctor Pi havia fet donar un aplaudiment, agrai amb paraules sentides la demostració de què era objecte i digué que la generositat dels concurrents envers ell el movia també a ésser generós i anuncià que de la quantitat recaudada destinava cinc centes pessetes per al *Premi Pi i Suñer* instituit pocs dies abans per l'*Orfeó Català de Buenos Aires* amb destí a l'*Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana*.

Aquest gest de l'artista fou molt lloiat i merescué una forta ovació.

Per voluntat unànime dels assistents al banquet, el quadre d'En Viladrich serà ofert al govern argentí per a augmentar la col·lecció del "Museu Nacional de Belles Arts". Serà una bella ofrena de la col·lectivitat catalana.

El doctor Gutiérrez assabentat de la idea del *Premi Pi i Suñer* per la *Protectora*, hi volgué contribuir subscriuint-s'hi amb la suma de cinc centes pessetes. Aquest acte de l'il·lustre galleg envers la cultura catalana, fou comentat molt el·logiosament. Així acabà la festa d'honor al doctor Pi.

A la sortida del *Centre* la junta directiva d'aquest, obsequià a la senyora de Pi i Suñer, amb un ram de flors enllaçat amb una cinta espanyola.

Dels catalans de Mendoza

Telegrames enviats el dia 7 del corrent en protesta a la celebració de l'àpat al Dr. Pi i Suñer en el Centre Català (?) de Buenos Aires.

Dr. Aleu.—Buenos Aires.—No havent-nos satisfet vostres raons que exposeu respecte la preferència donada al *Centre Català* de Buenos Aires en obsequiar al Dr. Pi i Suñer, fem present la nostra més ferma protesta per aital resolució. Escrivim.—*Centre Català*.

—::—

Pere Redón.—Buenos Aires.—Delegació *Protectora* greument punyida, protesta enèrgicament decisió *Comitè d'Acció Catalana* local *Centre Català*, àpat polític al nacionalista Pi i Suñer.—*Protectora*.

—::—

Soler Xivixell.—Buenos Aires.—Protestem acord oferir àpat a Pi i Suñer en el *Centre Català*.—*Orfeó Art i Patria*.

—::—

President *Centre Català*.—Buenos Aires.—No es mereix l'entitat que vos presidiu l'honor de obsequiar a l'il·lustre Pi i Suñer.—*Artur Gallart*.

—::—

Centre Català.—Buenos Aires.—Catalunya se sentirà ofesa en lo més pregon saber el vostre oferiment d'avui al nacionalista Pi i Suñer.—*Cucurella, Pascual, Fabrellas, Fajardo, Domenech, Garriga, Griñó, Roca, Codina, Ferrer, Casals, Palou, Sardà, Caraltó, Cerdà, Serra, Gallart*.

—::—

Comitè d'Acció Catalana.—Buenos Aires.—Rebeu la més ferma protesta pel desconeixement i manca d'ideals nacionalistes per l'acte d'avui.—*Cucurella, Pascual, Fabrellas, Fajardo, Domenech, Griñó, Garriga, Roca, Codina, Ferrer, Casals, Palou, Sardà, Caraltó, Cerdà, Serra, Gallart*.

—::—

Dr. Pi i Suñer.—Buenos Aires.—Al patriici il·lustre fem arribar nostra ferma protesta per la lamentable equivocació del *Comitè d'Acció Catalana* al oferir-vos un àpat en l'estatge del *Centre Català*.—*Cucurella, Pascual, Fabrellas, Fajardo, Domenech, Griñó, Garriga, Roca, Codina, Ferrer, Casals, Palou, Sardà, Gallart, Cerdà, Serra*.

—::—

Els transcrits telegrames palesen prou bé tota la indignació que sentim els catalans de Mendoza per l'acte comès pel *Comitè d'Acció Catalana* en celebrar l'àpat d'honor al Dr. Pi i Suñer en el *Centre Català* (?). No podem permetre que el nom del nostre *Centre Català* vagi unit, en estranya conxorxa, amb el de Buenos Aires, que figura en primer lloc

a la circular invitant a concorre-hi, quan ni tan solament està adherit al *Comitè* puix rebutjà el requeriment que aquest li feu. No podem creure tampoc, amb la sinceritat d'un *Montepio*, que apareix en lloc d'honor, també, entre les institucions firmants, que en l'Assemblea última negà, per immensa majoria, una insignificant quota de soci a la benemèrita *Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana*.

Pot permetre befa tal el *Centre Català* de Mendoza, iniciador del *Comitè*, quines idees tocant a nacionalisme son ben sabudes per tothom?

I no tot acaba aquí. Si el nacionalisme del doctor Pi i Suñer és tan pur com nosaltres creiem; amb quin dret els components del *Comitè* es befen dels sentiments patriòtics de tan alta autoritat, portant-lo a casa dels enemics més terribles on continuament es realitzen actes de desagravi a la *madre-patria* per a contrarestar els actes d'agravi que, segons ells, li inferim nosaltres, els *hijos espúreos*?

Havem estat sempre contraris de lluites fratriques per a discutir un punt d'obir. Però en l'afer que ens ocupa ja no es tracta d'això sinó de ple desconeixement d'ideals. Som abans que tot i per damunt de tot fervents nacionalistes i mai no deixarem sense la nostra protesta tot el que signifiqui escarni a nostra única pàtria, Catalunya, per a qui son els nostres més grans afectes.

Podent, puix, fer una crònica demostrativa de la raó nostra, ens hi neguem perquè no es tracte de pensar de tal o qual faísó, sinó de pensar o no pensar i en aquest cas no podem admetre controvèrsia.

Ens concretem, avui, en fer constar la nostra més enèrgica protesta.

Havem après a conèixe'ns.

CORRESPONSAL.

Art escènic

El *Casal Català* de Buenos Aires freturós de testimoniar el seu afecte envers l'altíssim home de ciència i el noble diputat nacionalista català doctor Pi i Suñer organitzà en son honor una funció teatral en el saló-teatre *Prince George's Hall* el mateix dia que la col·lectivitat catalana li oferí el banquet.

Per a que l'homenatge al savi català fos més complet, s'escollí per a representació, la traducció catalana que de l'obra alemanya del gran Hauptmann, feu el doctor Pi per al *Teatre íntim* — instaurat a Catalunya per l'insigne Adrià Gual — qual títol és: *L'ordinari Henschel*.

La secció *Art Escènic* del *Casal* tingué o son càrrec la representació de l'obra i en sortí força airosa, posant-li tots els aficionats una voluntat lloable, essent de remarcable el treball dels senyors Treviño, Sagalà, Leonart (fill) i Cunill.

La senyoreta Maria Ros mereix una lloança especial per la manera com interpretà el seu paper; te bona disposició per l'escena i un temperament d'artista que li pot proporcionar grans èxits. És un dels més valuosos elements del quadre escènic del *Casal*, malgrat la seva joventesa.

Després se representà el xamós diàleg original de Juli Dantas traduït per En Ribera i Rovira *Roses de tot l'any*, fenne una veritable creació la notabilíssima actriu catalana Roser Pino, que l'estrenà en el teatre *Romea* de Barcelona la temporada proppassada.

La senyoreta Pino, que perteneix a la companyia Guerrero-Mendoza que actua a l'*Odeón*, volgué contribuir a honorar el savi empordanès doctor Pi i Suñer, i fou ben secundada per la senyoreta Serano.

P. DE R.

Notícies

En el local de l'*Orfeó Català* de Buenos Aires, tingué efecte la vetlla del dissabte dia 16 del proppassat agost, la conferència que al volt del tema: "Les valors actuals del nacionalisme català" tenia anunciada la *Unió Nacionalista Catalana*, a càrrec del nostre company H. Nadal i Mallol.

No fem ressenya de la disertació d'En Nadal, tota vegada que els nostres llegidors podran assaborir-la íntegrament, per començar aviat la seva publicació a *RESSORGIMENT*.

La concurrència va ésser numerosa i aplaudí amb entusiasme a En Nadal-Mallol, el qual fou presentat a l'auditori pel senyor Josep Ll. Dalpau, conseller de la *Unió Nacionalista Catalana*, amb un breu i concís parlament.

—:— Ha deixat la corresponsalia de *RESSORGIMENT* a San Martín (Mendoza) el benivolgut compatriici Josep S. Esteve, qui, d'acord amb aquesta redacció, ha nomenat a l'entusiasta nacionalista senyor Francisco Maristany per a que s'en faci càrrec.

A un i altre vagi la gratitud de *RESSORGIMENT*.

—:— El 31 del proppassat agost el *Casal Català* celebrà en el *Prince George's Hall* una festa popular de marcat sabor catalanesc.

L' "Esbart Infantil de Dansaires" desenrotllà amb l'encert de sempre els seus ballets, essent de remarcable el "dels mo-

eadors" i "Galop de cortesia", executats per primera vegada.

L' "Orfeo Català" desgranà un triat programa choral, divent senyalar-se per la perfecció amb què foren cantades les obres "El cant de la Senyera" (Millet), "Adeu, germà meu" (Walreaut) i "La Verema" (O. de Lassus).

Finalment, l' "Agrupació d'Art Escènic" representà, d'una fàisó admirable, la preciosa comedieta d'En Manuel Folch i Torres, "Dissabte de Glòria", que fou de l'absoluta complaença de l'auditori, tant per la naturalitat de les seves escenes i l'ensenyança que es desprèn del seu fons, com per l'acurada interpretació que li donaren la senyora Serrano R. i senyors Sagalà i Cunill, però d'un mode especial la senyora Serrano M., qui es demostrà una actriu natural i discreta, que serà de positiva vàlua per a les representacions de teatre català entre nosaltres.

—:— El jurat constituït per a fallar el concurs de música catalana i argentina organitzat per l'Orfeo Català del Casal, ha fet públic el seu veredict.

Es concedeix el premi de 300 pessos a la composició catalana "El liri blanc"; lema: "Puresa". Un primer accésit a "Raïms i espigues"; lema: "El bon Jesuset"; un segon accésit a "La cançó del presoner"; lema: "Niobe", i menció

honorífica a "Catalunya"; lema: "La sardana dels dansaires".

L'altre premi de 300 pessos a música argentina és concedit a "El alma del payador"; lema: "Alma". El primer accésit a "El Himno"; lema: "Cantemus"; el segon a "Campanas de la aldea", i menció honorífica a "El amanecer".

—:— Preguem a tots els nostres llegidors que prenguin bona nota de la nova adreça de RESSORGIMENT: Mèxic 1356, a on deu dirigir-se tota la correspondència, tant de redacció com d'administració.

—:— El Casal Català de Buenos Aires ens assabenta la renovació del seu Consell Directiu, el qual ha quedat constituït per: J. Lleonart-Nart, president; Pere Seras, vice-president; Ramon Mas, secretari; Joan Torner, vice-secretari; J. Sagalà, tresorer; Carles Guri, comptador; Josep Llenas, bibliotecari; Vicens Blay, Enric Puigdemolas, Andreu Villafraña i Enric Rodó, vocals.

—:— Des de Córdoba ens arriba la notícia de la mort d'un català entusiasta, En Joan Ruga, infadigable lluitador, home de bones i profitoses iniciatives en bé de la collectivitat catalana.

Fou a son temps un col·laborador eficaç de l'Orfeo Català i del quadre escènic Art i Pàtria, per als quals sentia veritable passió.

El Club Català d'aquella ciutat ha perdut amb En Ruga un dels seus més valuosos elements.

—:— El el saló La Argentina tingué efecte el proppassat dia 5 l'audició XXVI de l'Orfeo Català de Buenos Aires, la qual fou dedicada als seus socis protectors.

El quartet a corda compost pels senyors Genescà, germans Estil·les i Murh, executaren el quartet Opuscle 136, número 3, de Godart, amb força correcció de detall, obtenint grans aplaudiments del numerós auditori.

Amb un enfilall de cançons catalanes terminà la vetllada l'Orfeo, havent-se de repetir el Plany i una adaptació d'En Genescà, d'una popular cançó argentina.

—:— Tal com avançarem se realitzà en el Casal Català la vetllada d'homenatge al gran repúblic català Pi i Margall en ocasió de inaugurar-s'hi un retrat que uns seus admiradors destinen a la Galeria de Catalans il·lustres.

El doctor Ossorio parlà d'En Pi filòsof, estadista i pensador enaltint-lo per aquestes qualitats d'una manera ditiràmica.

En referir-se a Catalunya no estigué encertat el doctor Ossorio en afirmar que la nostra terra havia estat contra de Nord-Amèrica, llavors de l'afer cubà.

El senyor Lleonart-Nart eloguà l'acte amb un discurs concís i ben documentat.

JOIERIA

Perandones

CORRIENTES, 789

BUENOS AIRES

U. T. 3864 AV.

(Casa fundada en 1895)

ALHAGES FINES

DEL MES REFINAT BON GUST

La joieria que compta sempre amb el
més gran assortiment de les últimes
creacions d'Europa -:- -:- -:- -:- -:-

Casa de compres a Paris

RUE BAUDIN, 6

GARANTIA ABSOLUTA
EN LA CALITAT

CONFITERIA CATALANA

Coques de llardons

Coques de pinçons

DE
JOAN OMS

GRAN ASSORTIT EN PASTES A L'ESTIL CATALA

Tortells, Panellets, Braços de gitano, Bescuits de la reina,
i Palos de Jacob, de Natilla, Prussians, etc. Assortit com-
— — — plet de Confits i Bombons fins — — —
S'arreglen Safates per a CASAMENTS i BATEIGS

Xampany Codorniu - Vins de Jerez

S'ATENEN ENCARRECS PER TELEFON

Cerrito, 153

—:—

Unió Telefònica, 4571, Llibertat
Coop. Telefònica, 2918, Central

SUCURSAL: SARMIENTO, 1444

—:—

Coop. Telefònica, 2919, Central

PROVEU ELS TORTELLS DE LA CASA OMS

MATALAÇOS a l'estil català

(REFORMA I VENDA)

Gran assortit en tot lo pertanyent al ram
Encàrrecs per carta o personalment

D. VALLBONA -- YAPEYU, 978
Coop. Telef., 551 (Oest) BUENOS AIRES

FARMACIA CATALANA

DEL DOCTOR VILAR

LABORATORI D'ANALISIS I ESTERILITZACIONS

S'atenen demandes per la campanya, fent-se els enviaments
amb tota regularitat, abonant l'import de la comanda.
Garantia absoluta de totes les preparacions. - Preus mèdics

ALSINA, 1202, cantonada Salta
Unió Telef., 1133 (Llibertat) BUENOS AIRES

RESSORGIMENT

REVISTA MENSUAL CATALANA LITERÀRIA, ARTÍSTICA, CIENTÍFICA.
POLÍTICA I DE INFORMACIÓ GENERAL DE CATALUNYA

Redacció i Administració:

MÉXICO, 1356

Unió Telef., 3323 (Llibertat)

Condicions d'abonament:

Semestre..... \$ 3.—

Any..... » 6.—

Cooperador (mensual) » 1.—

LA PROVEIDORA CATALANA

Molt acreditada Fiambreria i Cansaladeria catalana

— DE MIQUEL NICOLAU —

Casa especial en la fabricació d'embotits de totes menes a la catalana i en fiambres fins. Especialitat de la casa: LLONGANICES DE VIC i Sobrassada a la Mallorquina.

A L'ENGROS I A LA MENUDA

Mercat San Telmo (Bolivar i C. Calvo) llocs núms. 51 i 52 Bs. As.

Obres en venda a la nostra redacció

“L'obra i la personalitat
del doctor Martí i Julià”,
per F. Rosell

Preu: UN pessó

“Algues”-Proses salobres.
Narracions marines, per
H. Nadal i Mallol

Preu: UN pessó

“Corpus de Sang” - Alça-
ment de Catalunya en 1640
Fulleró de propaganda
editat per la Unió Naciona-
lista Catalana

Preu: \$ 0.20

Llibreria, Papereria, Impremta i Objectes per a Regals

CASA A. SOLER

CANGALLO 828 - U. Telef. 3323, Libertad - Buenos Aires

El dia 1^r. d'octubre començarà la

QUINZENA DEL RECLAM

CATALEG

Solicitin el suplement
il·lustrat, amb les darre-
res novetats.

amb grans rebaixes de preus en
totes les mercaderies de la casa.
Durant aquesta QUINZENA
del RECLAM tots els com-
pradors se'ls farà OBSEQUI
d'un REGAL pràctic i de
valor positiu.

CASA A. SOLER

CANGALLO 828 - U. T. 3323, Lib. - Bs. As.

Una visita a nostres
salons de venda durant
la *Quinzena del Reclam*
es aprofitar el temps
i estalviar plata.

"T'ACCEPTAREN!"

"Es clar que sí! Hi havia uns cent candidats; però quan vaig presentar el di-
ploma de les E. C. varen donar-me la preferència. Des de demà entro a treballar."

El diploma de les E. C. per C. és una prova de sòlida preparació comercial o
tècnica. En les seves "estones perdudes", comunicant-se amb nosaltres per mitjà del
correu, han adquirit centenars d'alumnes nostres aqueixa "sòlida preparació per la
qual han conseguit bons empleus."

VOSTÉ pot fer el mateix, on se vulga que visqui i qualsevulla que sigui la seva
ocupació. Demani'ns informes!

Ensenyem per correspondència

Teneduria,
Comptador Públic,
Taquígrafia,
Correspondència.

Aritmètica,
Ortografia,
Caligrafia,
Avicultura.

Perit Mecànic,
Perit Electricista,
Dibuix,
Chaufeur.

Escoles Comercials per Correspondència

Av. de Mayo, 963 - Dep. Re. - 2 - Buenos Aires

----- Talli i envii aquest cupó -----
Nom
Adreça
Desitjo informes del curs

EL "UCUT"

DIPOSIT DE VINS i
OLIS DE TOTES MENES

FELIP FORN i Cia.

CELLERS A MENDOZA,
MAIPU i SAN JUAN

CONSTITUCION, 1305 - Bs. Aires

SE SERVEIX a DOMICILI La casa farà el 5 % de descompte a tots
els socis de les entitats catalanes i als llegidors de "Restorgiment"

CASA ESPECIAL en CAFÈS i TES

JOSEP COTONAT

VENDES A L'ENGROS
i A LA MENUDA

CORRIENTES, 1117

UNIO TELEFÓNICA, 4567 (LLIBERTAT)

BUENOS AIRES

IMPRENTA A. SOLER - CANGALLO, 823.